

Demografické změny seniorské populace

Terezie Štyglerová

Vedoucí oddělení demografické statistiky, ČSÚ

Jednání Pracovní skupiny pro seniory a otázky stárnutí populace

4. 11. 2024, Praha, MPSV

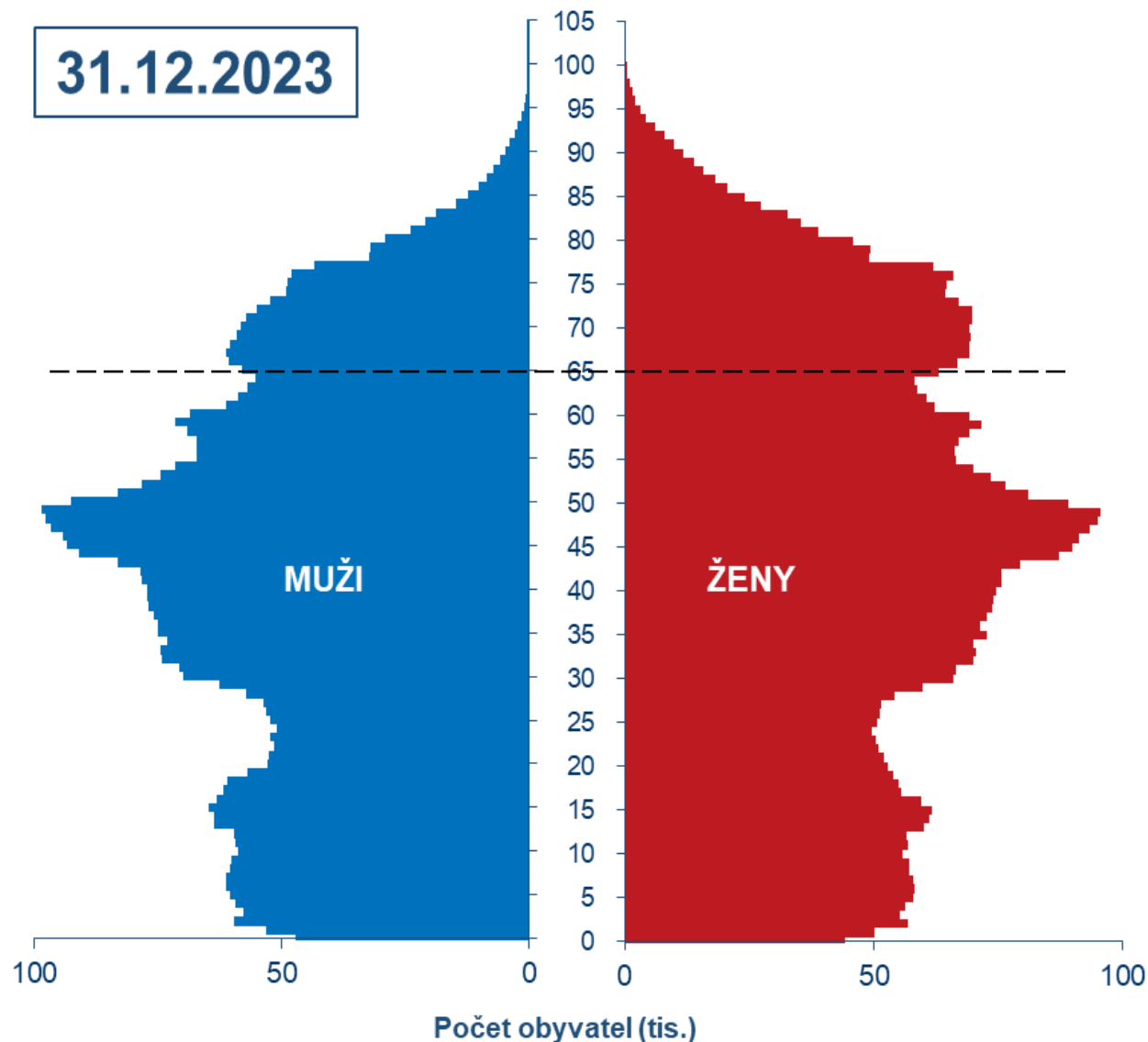

- **senior v demografické statistice** – osoba ve věku 65 a více let;
k 31. 12. 2023 = osoby ročníku 1958 a staršího – 2,237 mil. osob
- osoby pobírající starobní důchod (dle ČSSZ; 2,371 mil. v 12/2023)
- demografická statistika vychází z výsledků sčítání lidu a navazující demografické bilance obyvatel Česka (založené na zjištěných počtech narozených, zemřelých, přistěhovaných a vystěhovaných)
- obyvatel Česka = osoba bez ohledu na státní občanství, která má v Česku trvalé bydliště, v případě cizinců i registrovaný přechodný pobyt (nad 3 měsíce) či přiznanou mezinárodní či dočasnou ochranu

Úvod

- očekávaný budoucí vývoj populace (zde prezentovaný) vychází z poslední projekce obyvatel České republiky na období 2023–2100 vydané ČSÚ v listopadu 2023, resp. primárně z její **střední varianty**
- počátkem projekce je reálný stav obyvatel k 1. 1. 2023 (resp. koncový stav roku 2022; *v prezentaci použity pro rok 2023 již skutečné údaje*)
- **Střední varianta projekce předpokládala:**
 - úroveň plodnosti na hodnotě 1,5 dítěte na jednu ženu
 - rostoucí střední délku života (pokles v době covidu-19 jen dočasný) danou dalším snižováním úmrtnosti, zejména u nejstarších osob
 - návrat (odchod z Česka) 60 % osob s dočasnou ochranou
 - přírůstky obyvatel Česka zahraniční migrací (u seniorů ale nepatrné)

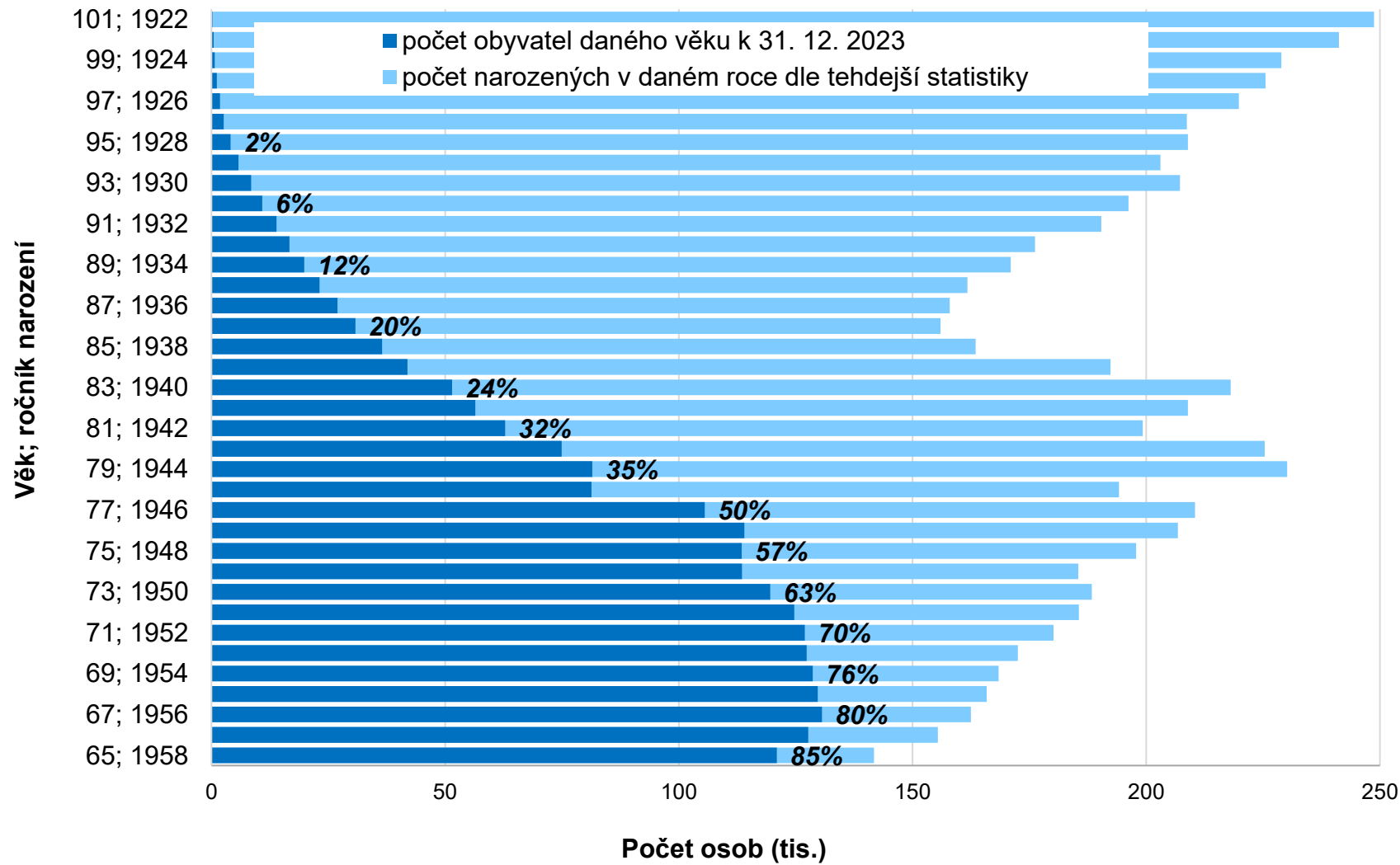
Mění se počet seniorů

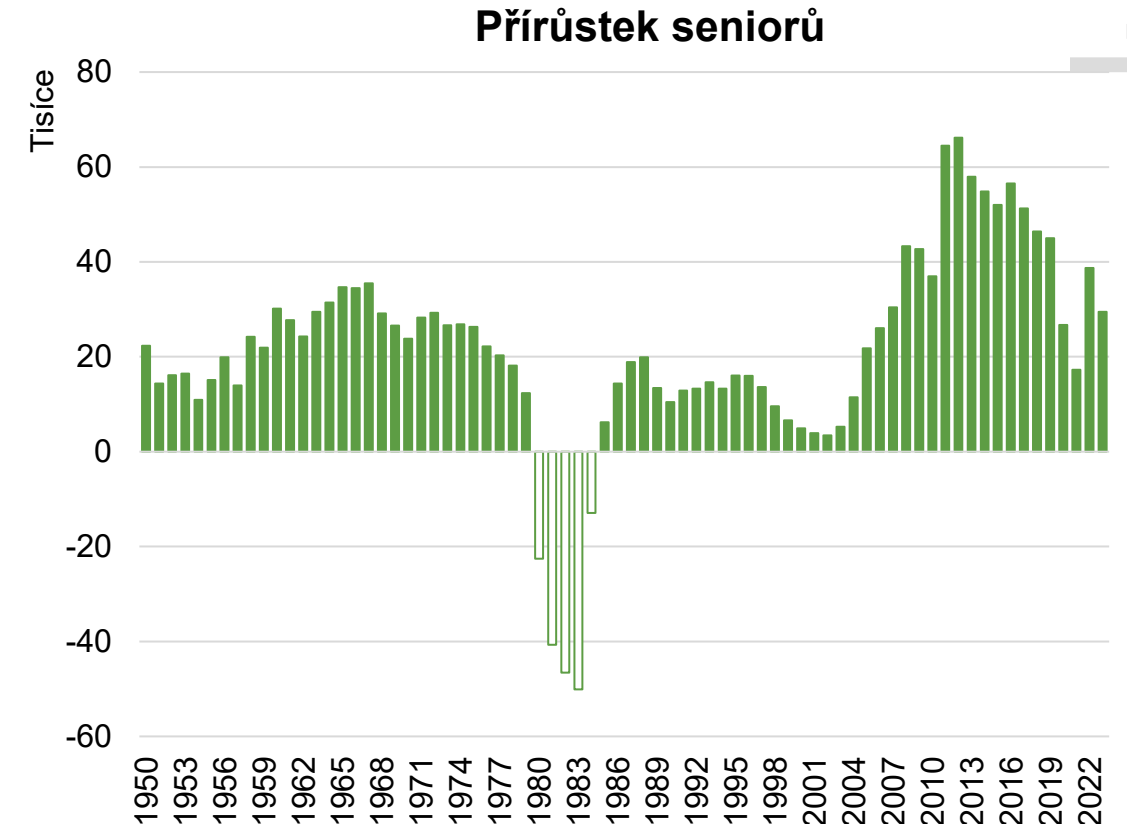
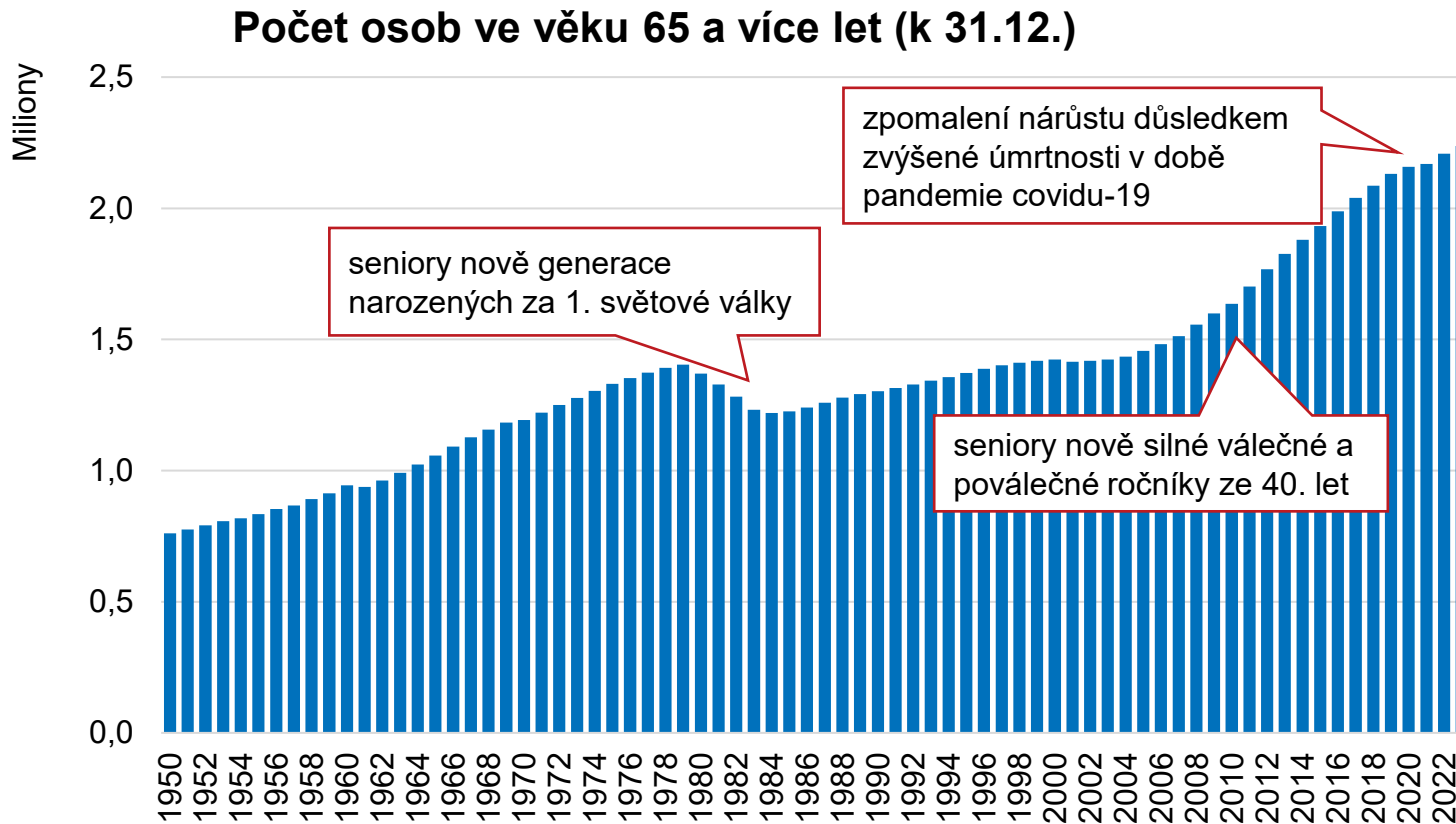
- Na čem záleží velikost seniorské populace?
 - 1) Výchozí početnost ročníku(ů) narozených
 - 2) Úmrtnost v průběhu života
 - 3) Noví přistěhovalí, vystěhování v průběhu života

Seniorského věku se dožije valná většina osob

Srovnání počtu narozených v daném roce a aktuálního počtu žijících seniorů odpovídajícího věku

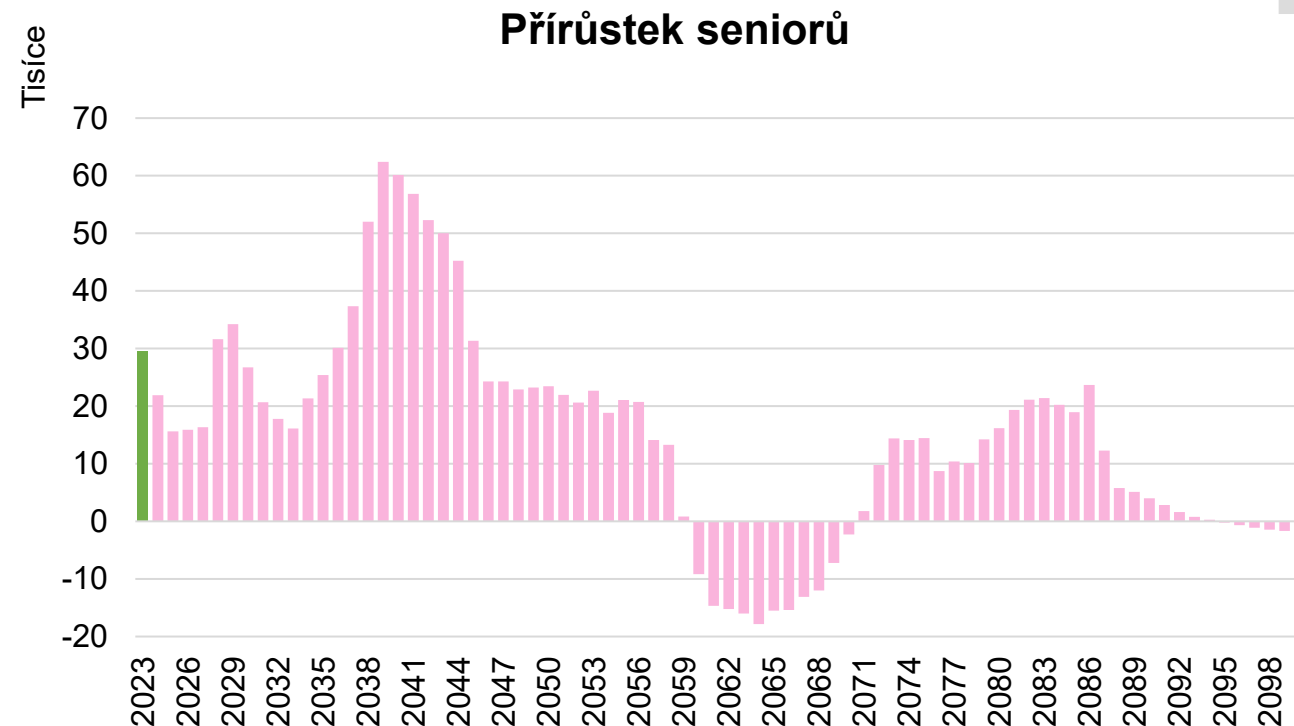
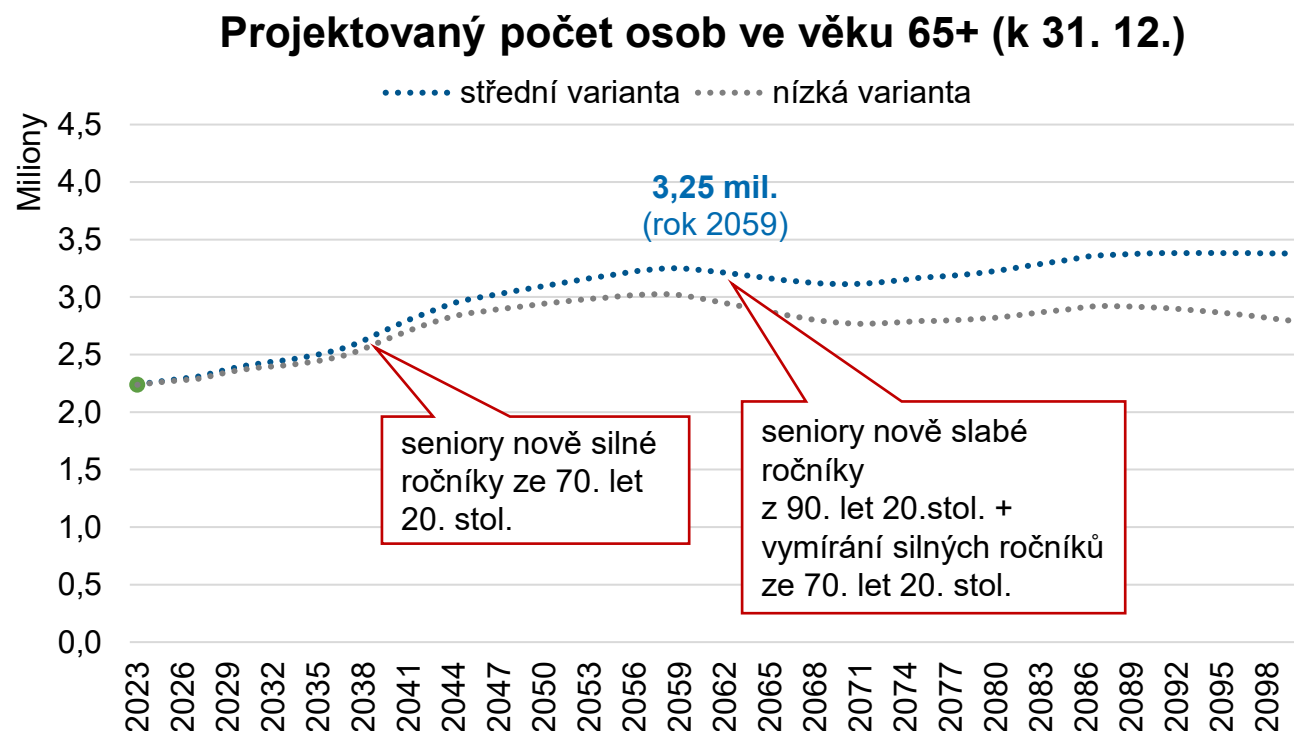
Dlouhodobý vývoj počtu seniorů

- nepřetržitý nárůst počtu seniorů od poloviny 80. let 20. století
- horší úmrtností (oproti roku 2019) v letech 2020–2021 (pandemie covidu-19) Česko „přišlo navíc“ o cca 35 tis. seniorů
- přírůstek seniorů v roce 2022 a mírněji i v roce 2023 podpořila migrace z Ukrajiny (přírůstek stěhováním 10,5 tis. a 2,8 tis., když obvykle jde o nízké stovky)

Předpokládaný vývoj počtu seniorů

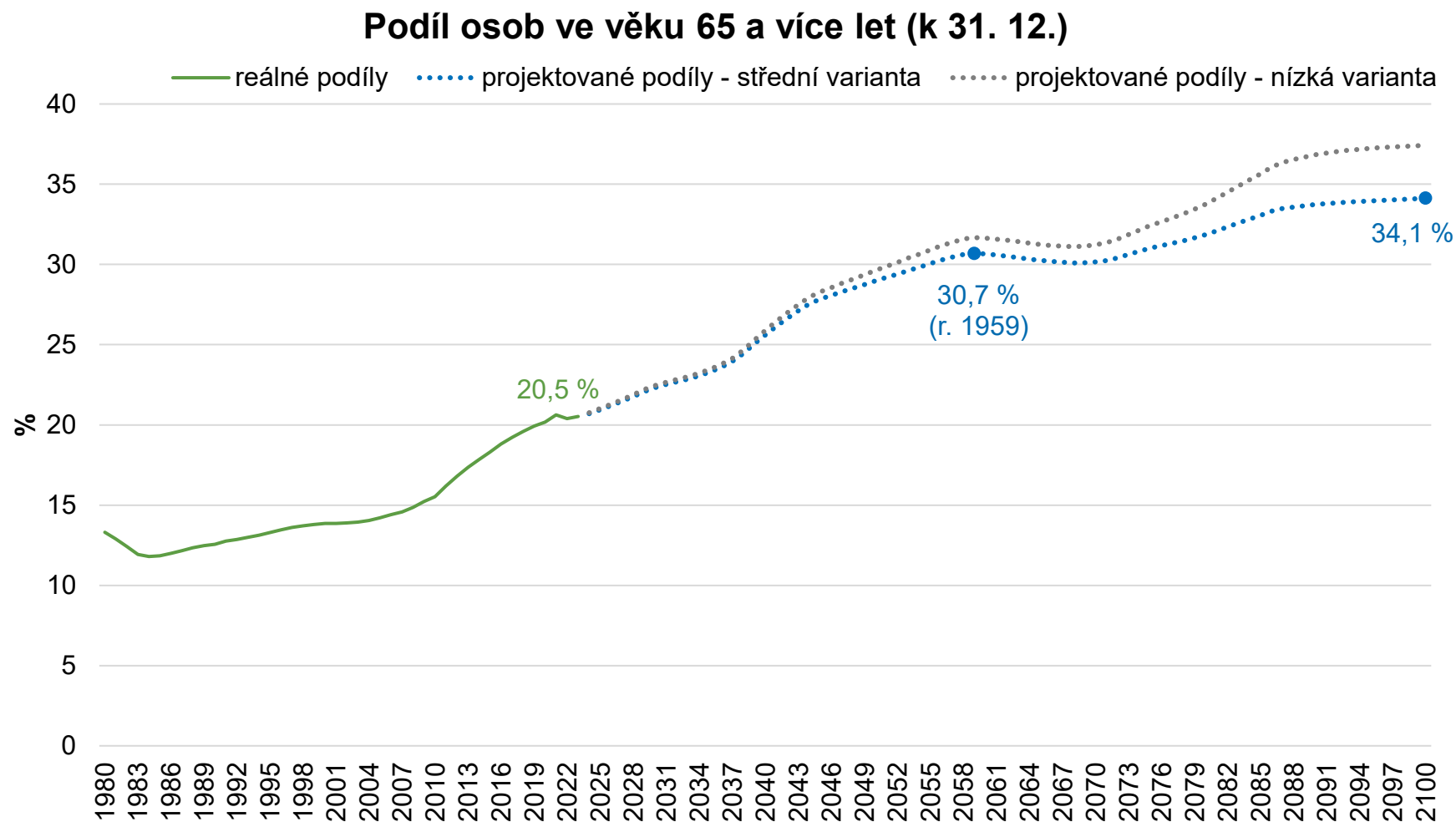
období 2024–2100 podle střední a nízké varianty Projekce obyvatelstva (ČSÚ 2023)

- trend rostoucího počtu seniorů nepřetržitý až do konce 50. let tohoto století (3,25 mil. roku 2059; i v nízké variantě přes 3 mil.)
- v nejbližších letech krátkodobě mírnější přírůstky – slabší ročníky z přelomu 50. a 60. let 20. stol. + odchod uprchlíků
- zrychlení přírůstku seniorů na přelomu 30. a 40. let 21. stol.

Předpokládaný vývoj podílu seniorů v populaci ČR

období 2024–2101 podle střední a nízké varianty Projekce obyvatelstva (ČSÚ 2023)

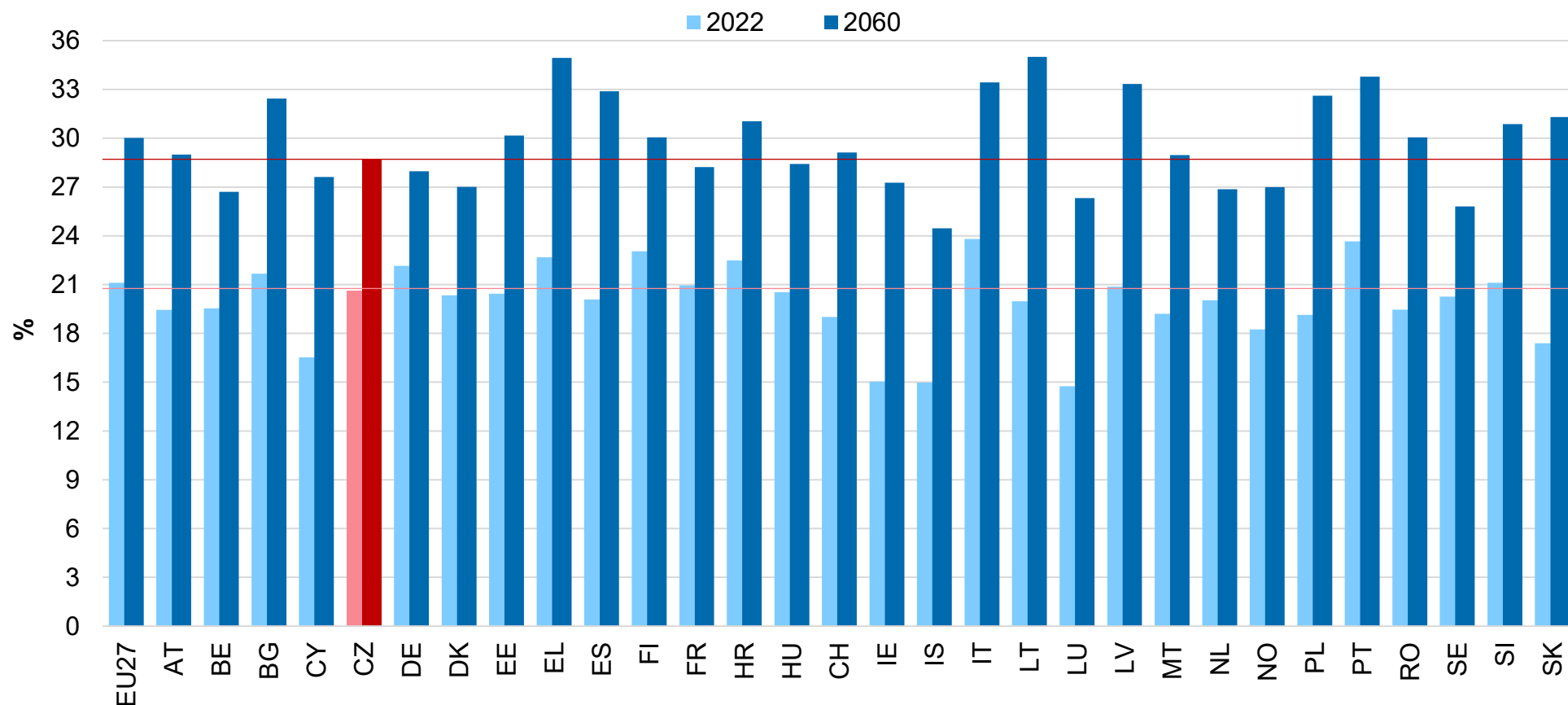

- z aktuálních 20,5 % do poloviny století nárůst podílu seniorů na bezmála 30 %
- přerušení trendu rostoucího podílu seniorů v populaci očekáváno až na počátku 60. let tohoto století

- *podíl seniorů ve věku 65+ let jedním ze základních ukazatelů stárnutí populace*

Podíl seniorů v populaci bude růst ve všech zemích EU

Podíl osob ve věku 65 a více let (k 1. 1.)
v zemích EU a 3 zemích EFTA podle projekce EUROPOP2023

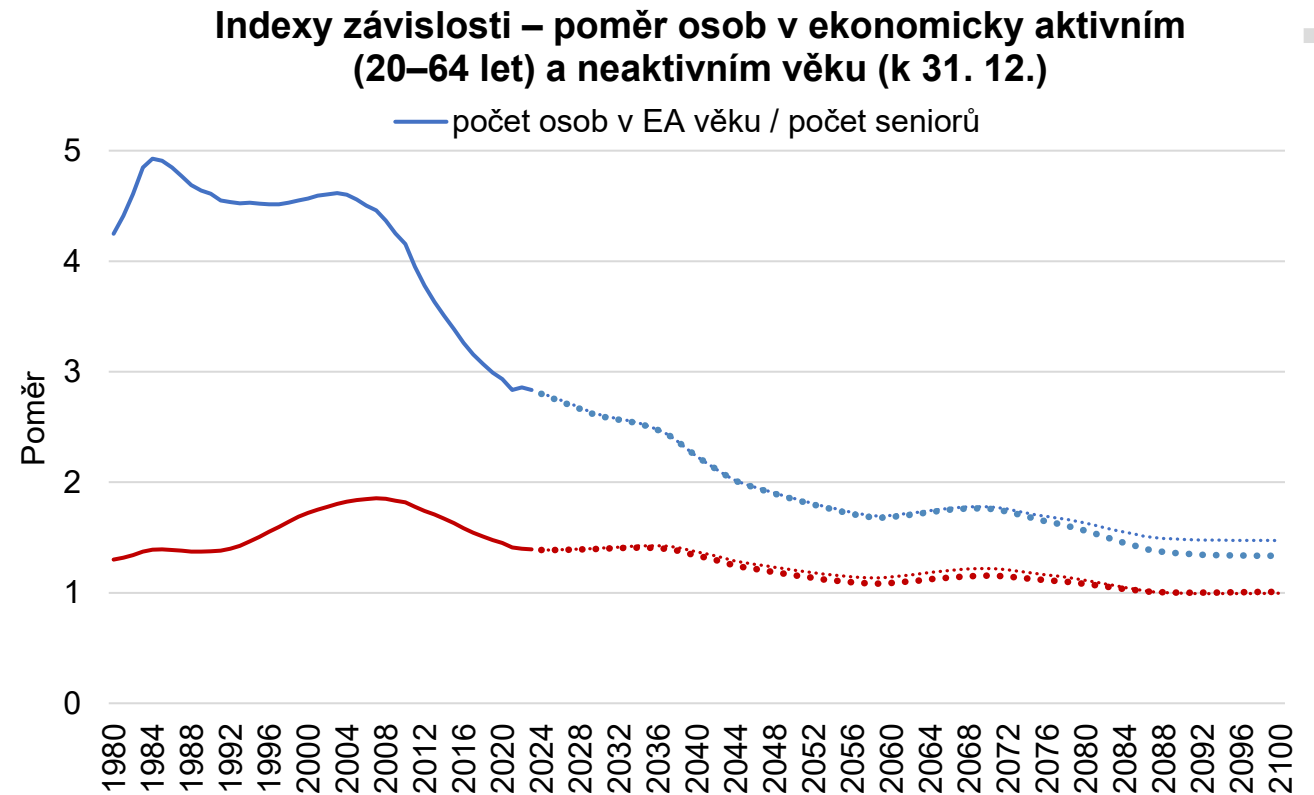
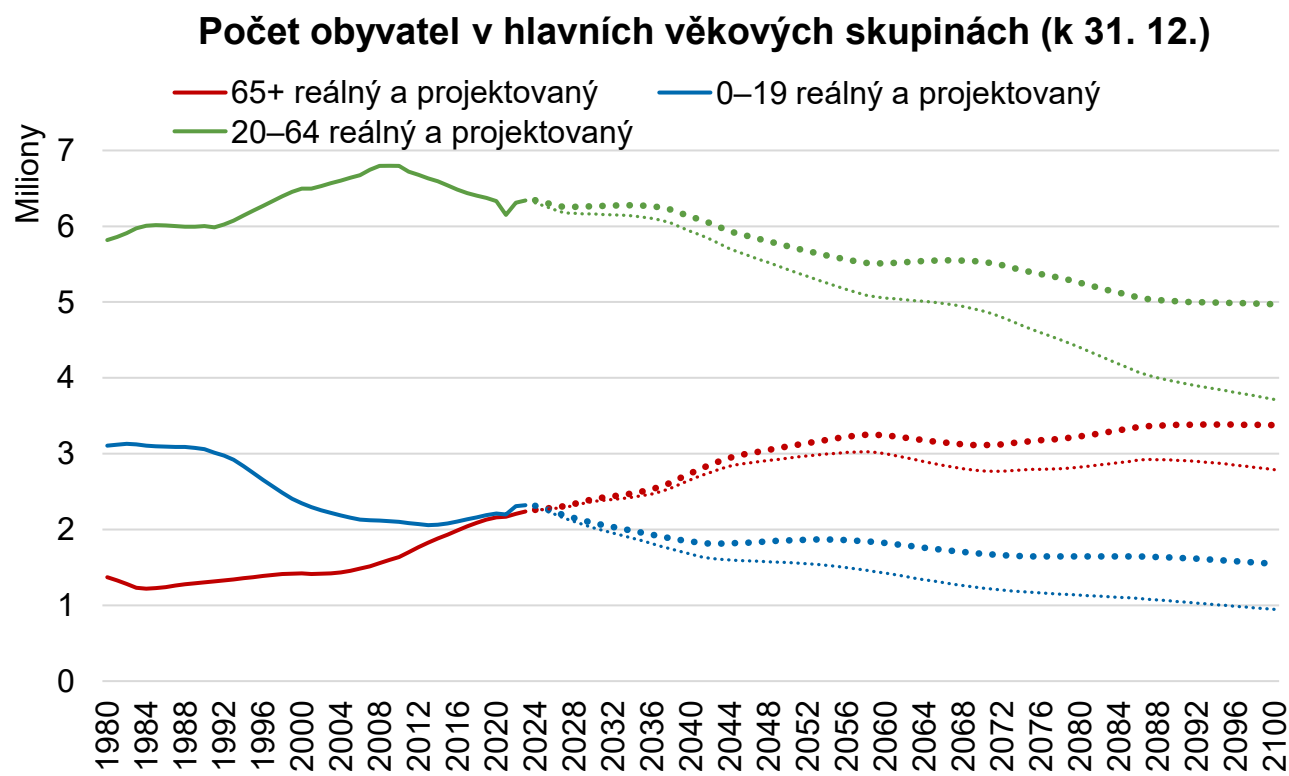

- podíl seniorů v EU aktuálně 21 %
- nejvyšší 24 % v Itálii a Portugalsku (Bulharsko 23,5 %)
- nejnižší 15% v Lucembursku a Irsku

- Podle projekce EUROPOP2023 podíl seniorů v EU/EFTA do roku 2060 vzroste na 30 %, resp. bude se v zemích EU pohybovat v rozmezí 24,5 (Island) až 35 % (Litva, Řecko)

Předpokládaný vývoj věkových složek populace

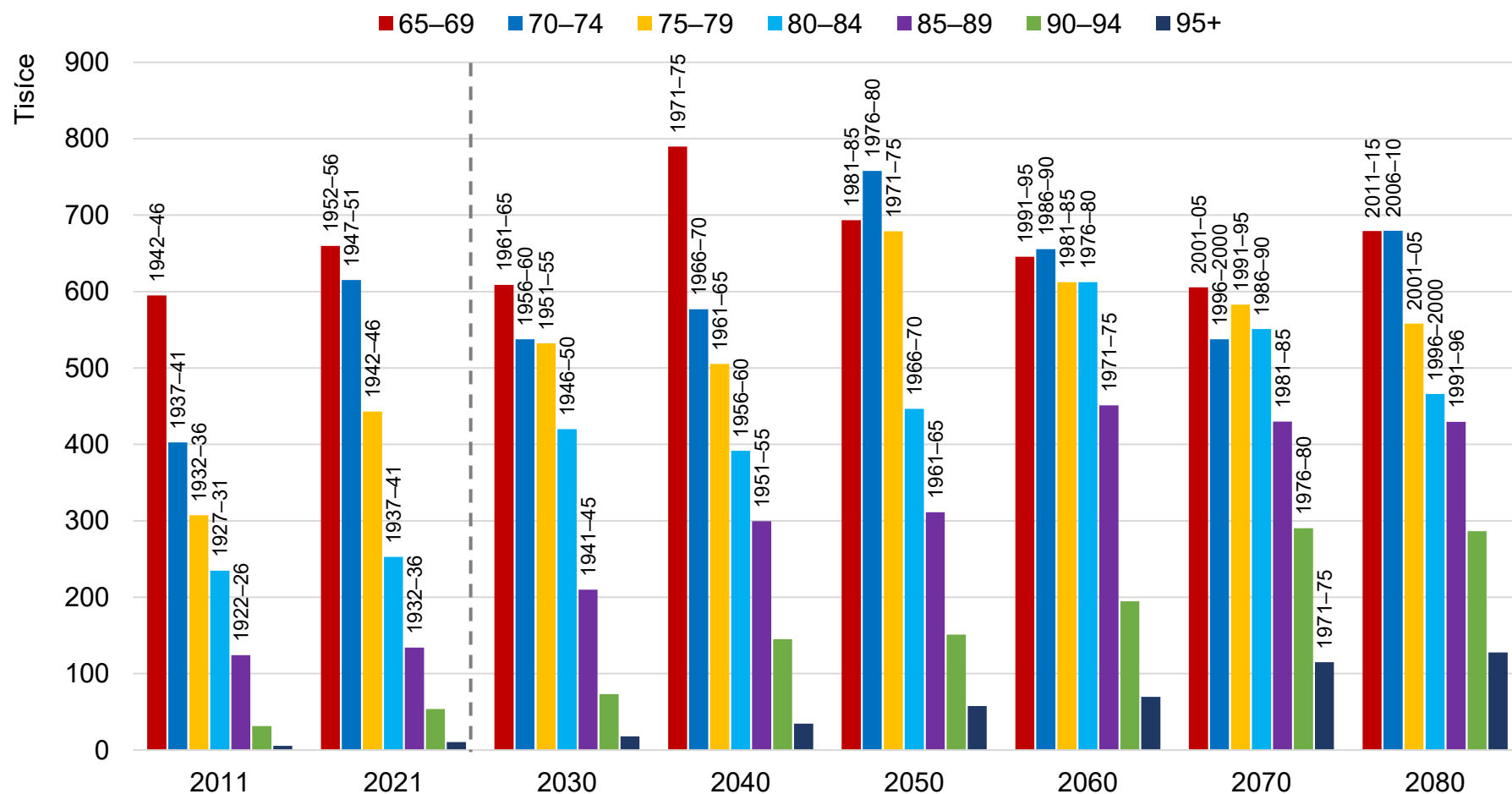
obd. 2024–2100 podle střední a nízké varianty Projekce obyvatelstva (ČSÚ 2023)

- počet obyvatel ve věku 20–64 let bude mít dlouhodobě klesající trend, nejvýraznější od konce 30. let do konce 50. let; snížení podílu v populaci z aktuálních 58 na 52 % (střední varianta)
- poměr počtu osob v ekonomicky aktivním věku a seniorů by měl dále klesat
- **v horizontu projekce potenciální sblížení počtu osob v ekonom. aktivním a neaktivním věku**

Věkové složení seniorské populace se bude měnit, výrazně přibude starších seniorů

Vývoj počtu seniorů podle věku k 31.12.
(podle střední varianty Projekce 2023)

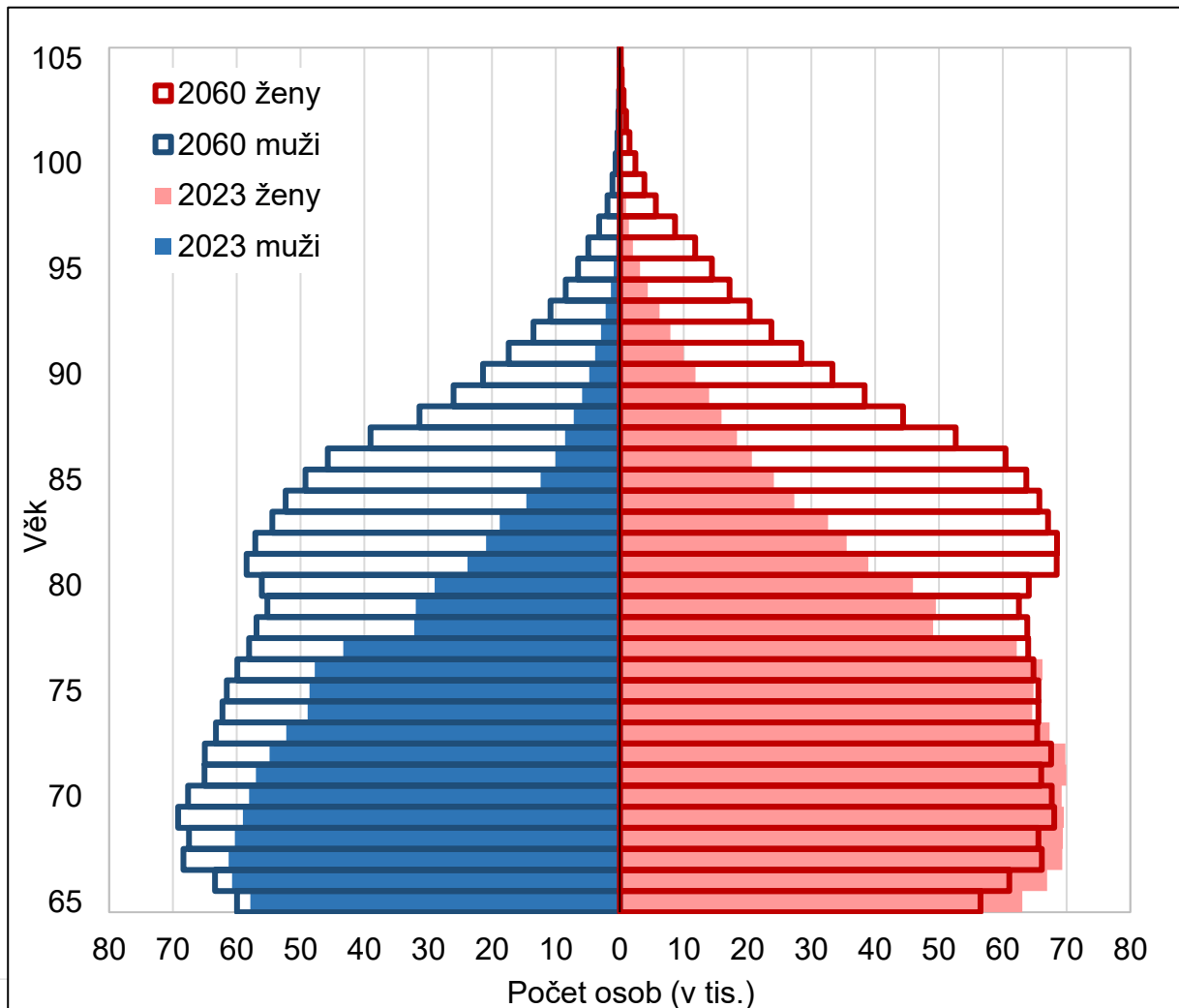

- silné ročníky narozených v 70. letech 20. stol. by měly (nejen) v populaci seniorů dominovat ještě v 50. letech → narušení dlouhodobé převahy nejmladších seniorů
- přírůstek starších podpořen předpokladem dalšího prodlužování délky života: na konci roku 2050 by mohlo být 85–89letých 2x více než nyní, 95+letých až 5x více

Očekávané složení seniorů podle pohlaví a věku

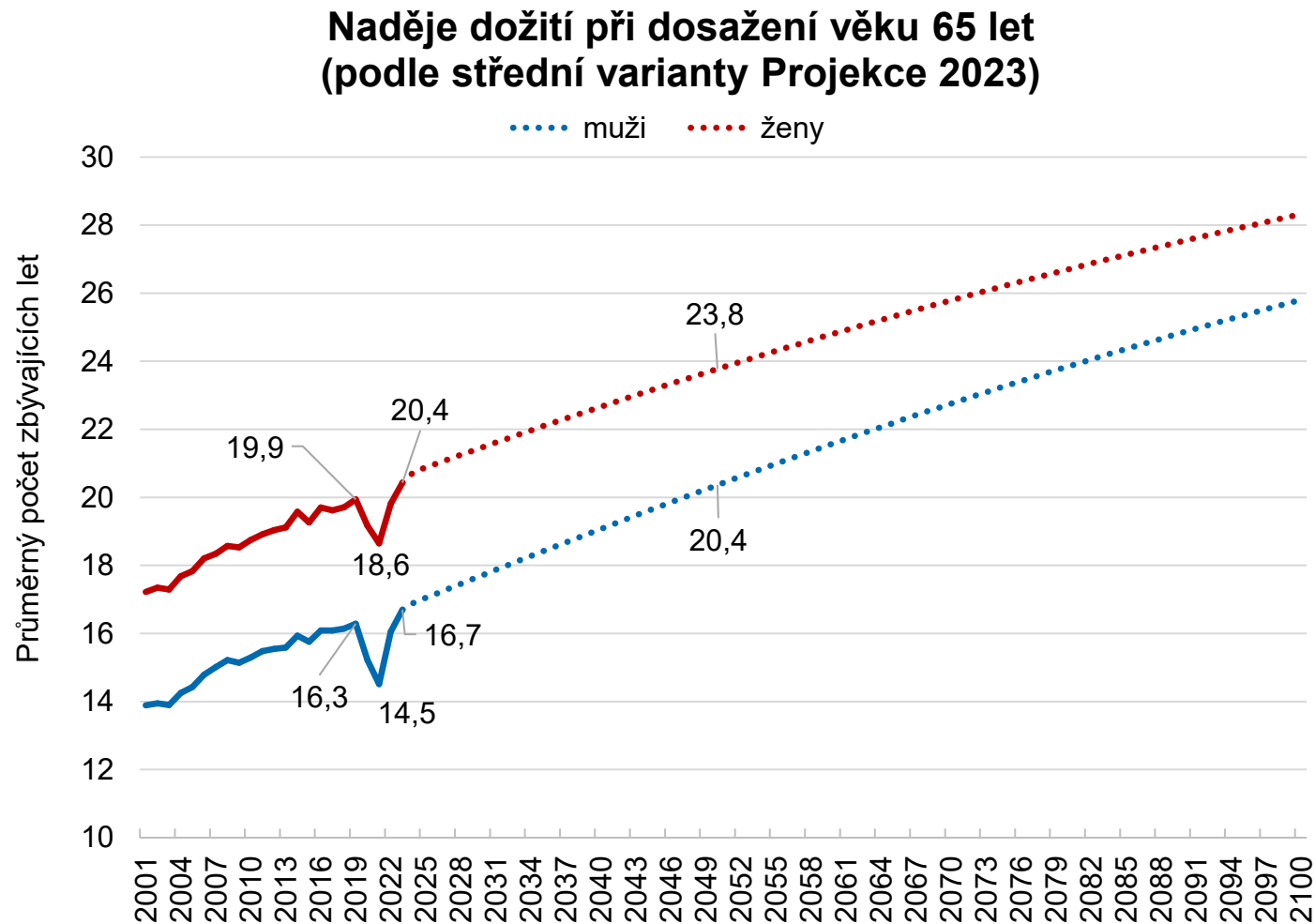
podle střední varianty Projekce obyvatelstva (ČSÚ 2023)

Srovnání početního stavu seniorů na konci roku 2023 a očekávaného pro rok 2060

- **Průměrný věk seniora:**
2023 – 74,9 let
2060 – 78,1 let
- **Zastoupení 80+ letých:**
2023 – 22 %
2060 – 41 %
- **Počet 85+ letých:**
2023 – 204 tisíc
2060 – 716 tisíc

Úmrtnost seniorů

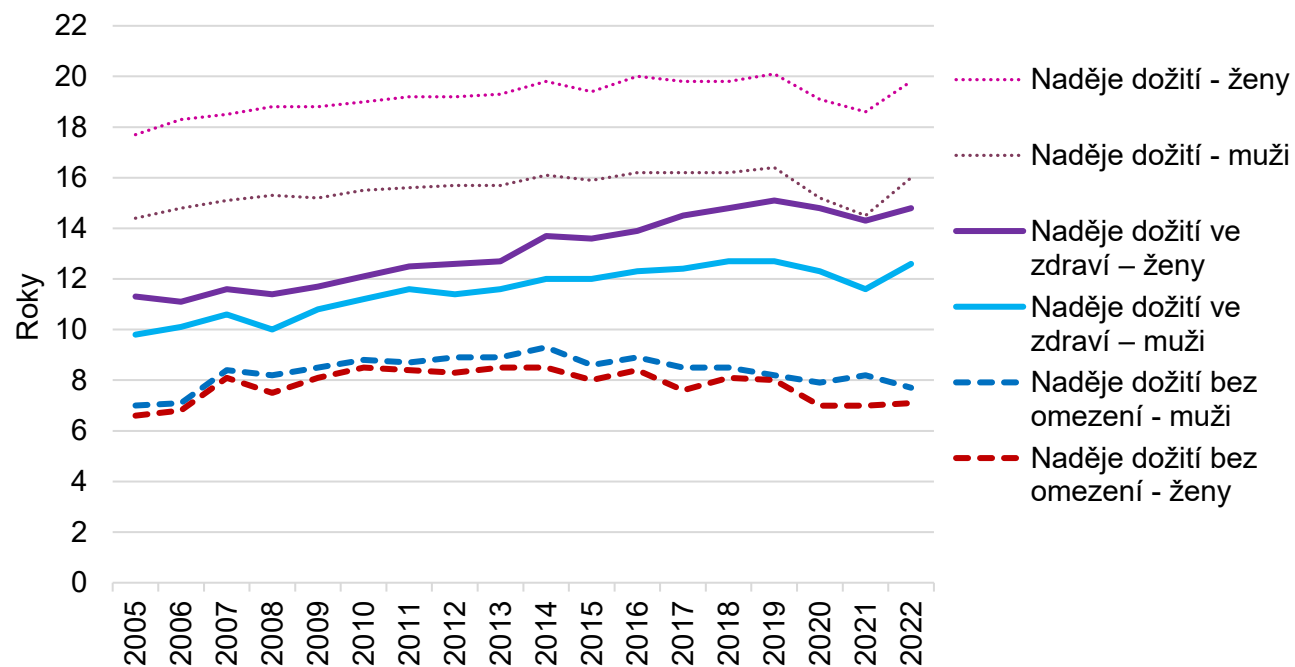
- úmrtnost mužů v každém seniorském věku vyšší než žen
- roky s covidem-19 úmrtnost navýšily na úroveň cca o 10 let zpět
- v budoucnosti se očekává snížení úmrtnosti zejména ve starších věcích
- do poloviny století prodloužení střední délky života 65letých o cca 3,5 roku

Naděje dožití ve zdraví a naděje dožití bez omezení ve věku 65 let

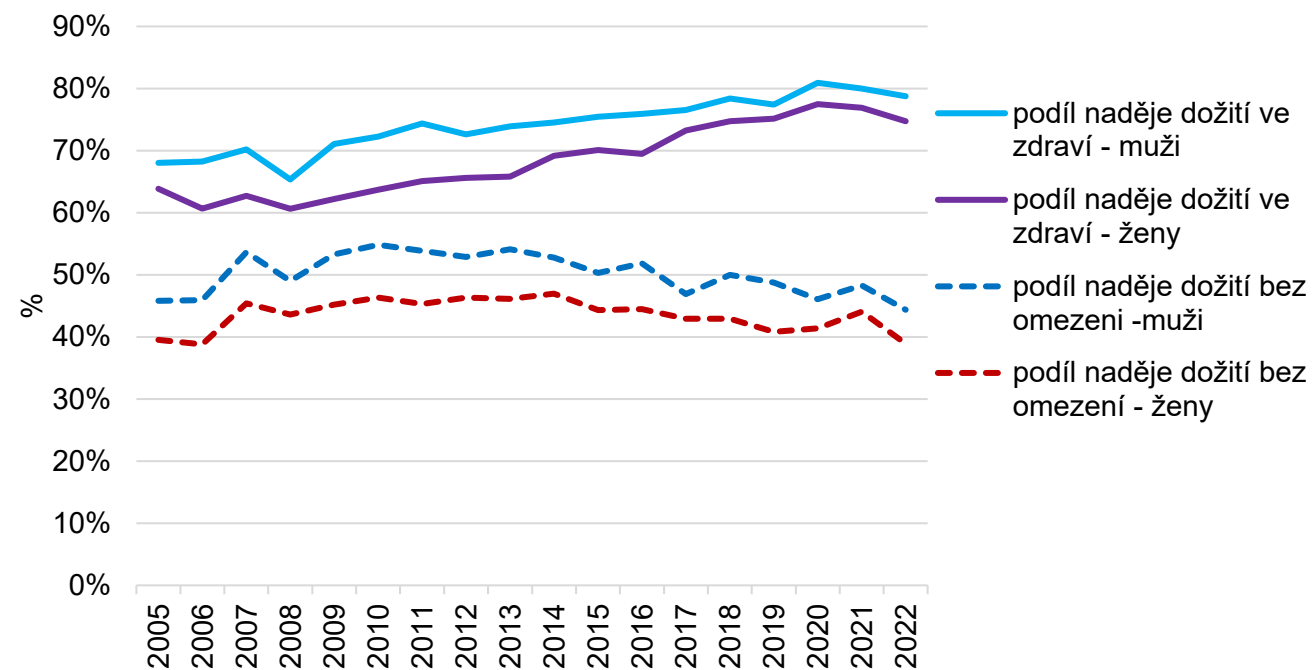
na základě otázek z každoročně prováděného šetření Životní podmínky (EU-SILC):

- „*Jak celkově hodnotíte svůj zdravotní stav*“ → zdraví = velmi dobrý, dobrý, přijatelný
- „*Jste kvůli zdravotním problémům omezen(a) v činnostech, které lidé obvykle dělají? Trvá toto omezení již 6 měsíců a déle?*“ → zdraví = neomezen(a)

Naděje dožití ve zdraví a naděje dožití bez omezení ve věku 65 let

Podíl naděje dožití ve zdraví / naděje dožití bez omezení na střední délce života ve věku 65 let

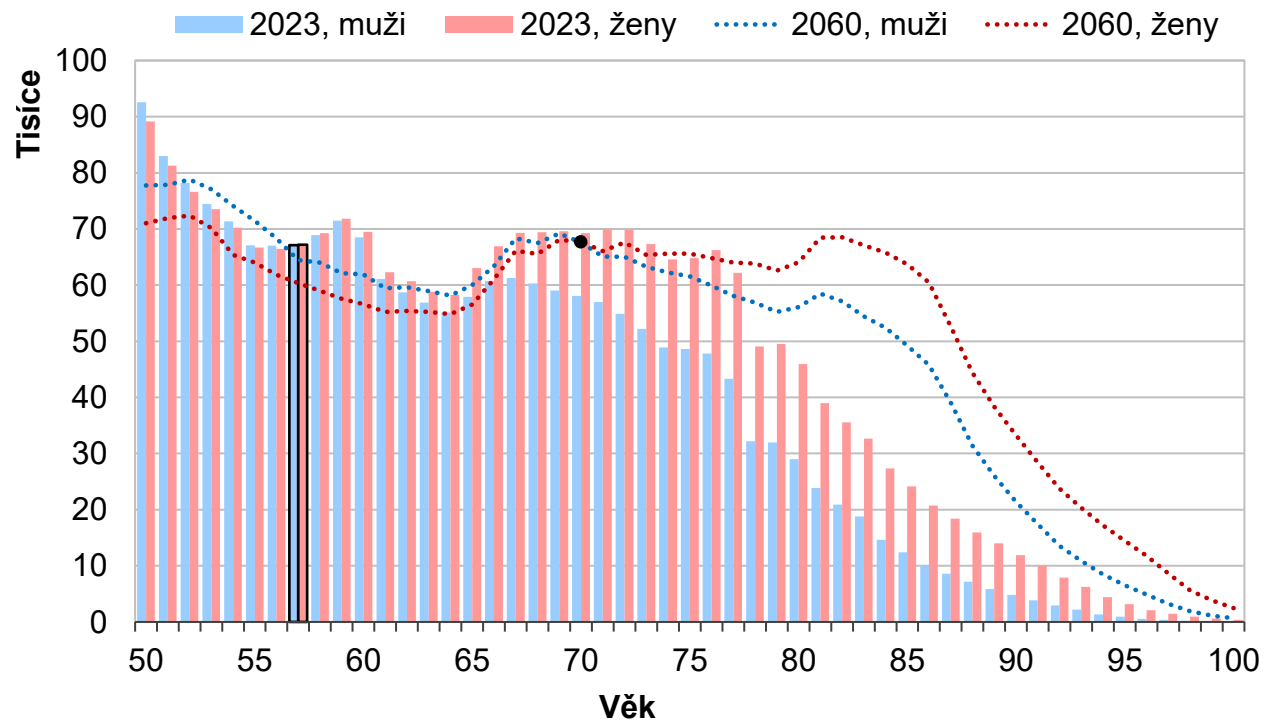

Zdroj: Eurostat

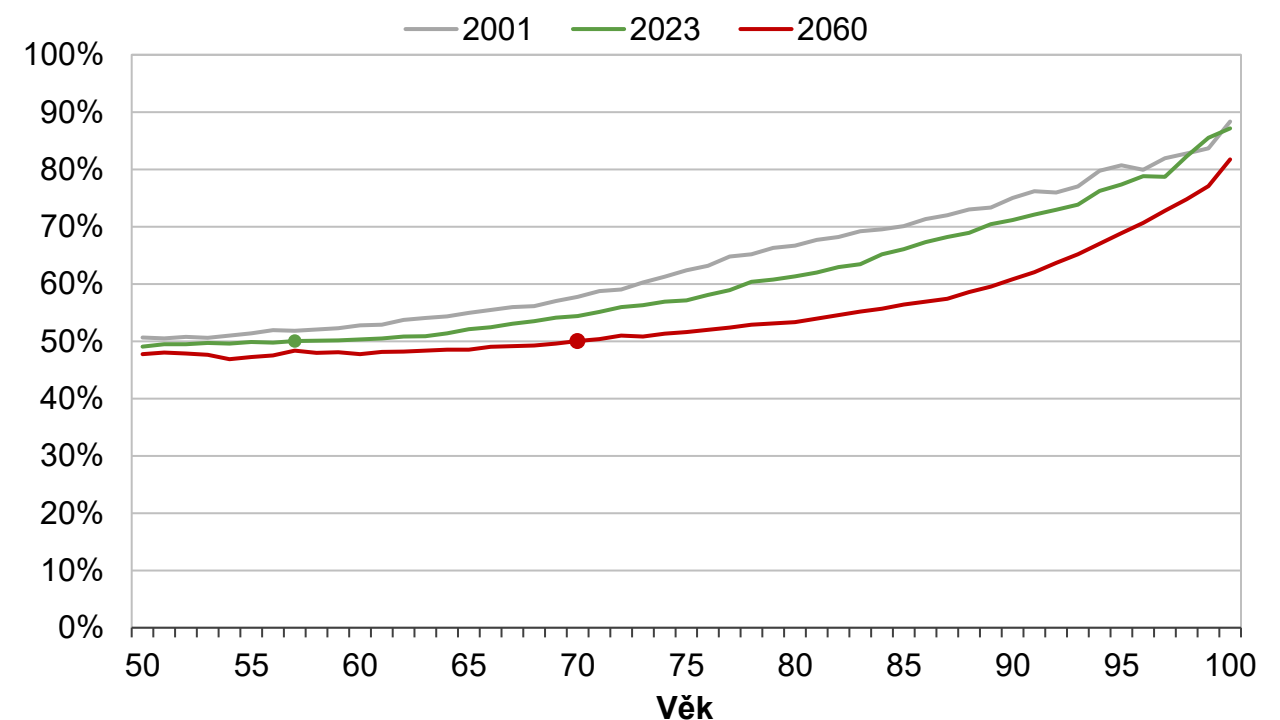
Převaha žen nad muži se postupně zmírňuje, posouvá se věk, odkdy ženy převažují

- podíl žen roste s věkem
- věk, odkdy je více žen než mužů, se posouvá: 47 let v roce 2001, 57 let v roce 2023; v roce 2060 očekáváno ve věku 70 let

Počet obyvatel podle pohlaví a věku (k 31. 12.)

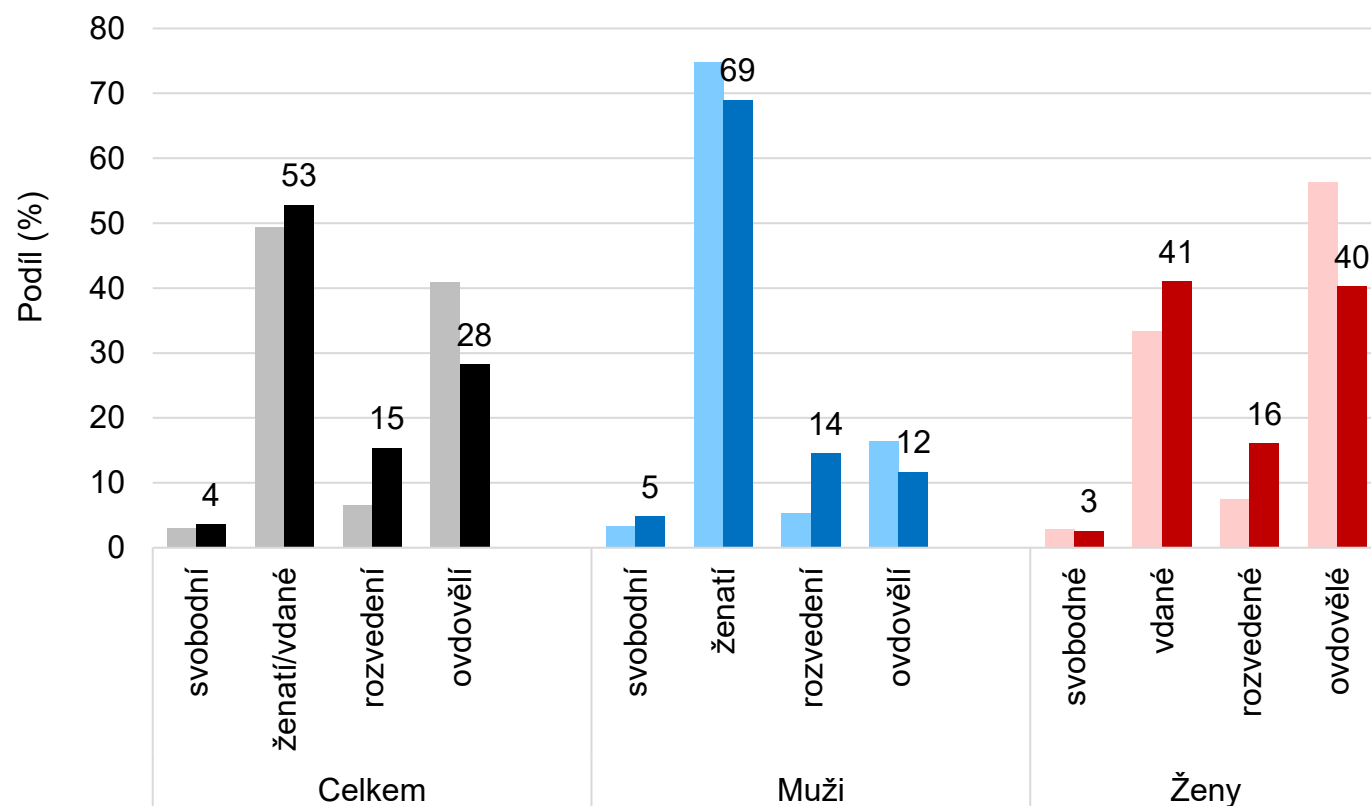

Podíl žen v populaci podle věku (k 31. 12.)

Valná většina mužů-seniorů žije v manželství, mezi seniorkami jsou stejně početné ženy vdané a ovdovělé

Složení seniorů (65+ let) podle rodinného stavu (%)
rok 2001 a 2023

- obecný trend zvyšování podílu svobodných a rozvedených seniorů naopak klesají trend podílu ovdovělých
- u žen rostoucí podíl vdaných (odraz klesající úmrtnosti mužů), u mužů-seniorů podíl ženatých v čase o něco klesl

Senioři se zapisují do všech částí demografické statistiky

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Sňatky – muži	790	841	965	1 094	1 106	1 267	1 150	1 318	1 610	1 569
Sňatky – ženy	345	374	420	486	530	640	545	645	799	800
Rozvody – muži	690	727	725	766	811	893	848	746	788	867
Rozvody – ženy	387	400	368	387	407	454	453	426	410	439
Narození potomka – otcové	38	45	46	62	44	39	47	38	47	27
Narození potomka – matky	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ovdovění – muži	8 196	8 870	8 537	9 044	9 342	9 512	10 745	11 820	10 056	9 327
Ovdovění – ženy	20 410	21 521	21 538	22 332	22 920	23 064	27 615	30 332	24 982	25 539
Změna bydliště v ČR* – muži	5 127	5 680	5 681	5 805	5 679	5 485	5 157	6 310	6 304	6 220
Změna bydliště v ČR* – ženy	9 060	9 992	9 602	9 726	9 416	8 834	8 171	10 061	9 586	9 729

* Meziobecní stěhování

Počítejte s námi

Terezie Štyglerová

Vedoucí oddělení demografické statistiky

E terezie.styglerova@csu.gov.cz

T +420 274 054 063